

**Stadsontwikkeling
Milieuadvies
I-Bureau Rotterdam**

Aan : Edwin de Groot

Kopie aan : Renate Deelen - van Zanten

Datum : 18 juli 2019

Betreft : Ecologische adviesnotitie Tamboerstraat
en woonblok Pijperstraat

Bezoekadres: De Rotterdam
Wilhelminakade 179, Rotterdam
Postadres: Postbus 6575
3002 AN Rotterdam
Internet: rotterdam.nl/

Van: Dolf van der Gaag
Telefoon: 06-39111268
E-mail: do.vandergaag@rotterdam.nl

1 Leeswijzer

Als Adviseur Ecologie van de Gemeente Rotterdam geven we in deze notitie een korte samenvatting van het achterliggende rapport¹. Daarbij leggen we een verbinding tussen de ecologische bevindingen en de bij ons bekende voorgenomen projectwerkzaamheden. Aan de hand hiervan geven we een advies over de verschillende vervolgstappen die t.a.v. de Wet natuurbescherming noodzakelijk zijn en geven we aanbevelingen voor versterking van de natuurwaarden. Voor een compleet inzicht raden we aan om achterliggend rapport te lezen.

2 Voorgenomen werkzaamheden

Binnen het projectgebied vinden twee ontwikkelingen plaatst. Het woningblok tussen de Tamboerstraat en Pijperstraat zal allereerst gesloopt worden en daarmee zal ook de binnentuin verdwijnen. Een supermarkt en nieuwe appartementen komen ervoor terug. Mogelijk zal het groen op de tamboerstraat plaats moeten maken voor het bouwdepot. Daarna zal binnen de woonwijk het riool vervangen worden. Daarbij vindt mogelijk ook aantasting van openbaar plantsoen plaats en moeten bomen eventueel wijken.

3 Aangetroffen soorten

Op blz. 6 van het achterliggende rapport staat aangegeven dat de volgende soorten zijn aangetroffen of worden verwacht:

- Gebouw bewonende vleermuizen: De te slopen gebouwen bevatten holtes en kieren die potentieel geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. (soorten habitatrichtlijn volgens artikel 3.5 Wnb)
- Huismus en Gierzwaluw: Er zijn potentiële nestlocaties voor huismus en gierzwaluw aanwezig binnen het plangebied (soorten vogelrichtlijn volgens artikel 3.1 Wnb).
- Boomkruiper: Er zijn potentiële nestlocaties voor boomkruiper aangetroffen in de bomen binnen het plangebied (soort vogelrichtlijn artikel 3.1 Wnb cat. 5)
- Algemene broedvogels: Het projectgebied is geschikt als habitat voor algemene broedvogels.

¹ Baerdemaeker, A. de 2019. Quick scan Tamboerstraat en woonblok Pijperstraat, Rotterdam Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.

Figuur 1: Overzicht van het projectgebied. Rioolwerkzaamheden worden uitgevoerd binnen de rode lijnen op de linker figuur. Het rode vlak (rechter figuur) geeft de woningen aan die gesloopt worden. Deze figuren zijn overgenomen uit achterliggende rapportage.

4 Knelpunten en oplossingen

4.1 Huismus en gierzwaluw

De aanwezige bebouwing bevat (deels losliggende) dakpannen, dakbeschotten, dilatatievoegen en verschillende typen openingen en kieren die voorkomen uit een ogenschijnlijk verouderde staat van de gebouwen. Hier kunnen nesten aanwezig zijn van de gierzwaluw en huismus (beschermde soorten volgens artikel 3.1 Wnb). In het kader van het te slopen pand dient er nader onderzoek uitgevoerd te worden naar deze soorten. Wanneer de soorten worden aangetroffen en effecten niet uitgesloten kunnen worden, dient een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aangevraagd te worden.

4.2 Gebouw bewonende vleermuizen

In de aanwezige panden kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen (artikel 3.5 Wnb) aanwezig zijn. In het kader van het te slopen pand en de rioolwerkzaamheden dient er nader onderzoek uitgevoerd te worden naar deze soorten. Indien de soort(en) worden aangetroffen en effecten niet uitgesloten kunnen worden, is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming benodigd.

4.3 Boomkruiper

Er zijn bomen aanwezig binnen het plangebied waar mogelijk boomkruipers in broeden (artikel 3.1 Wnb cat. 5). Indien er voor het te slopen pand of de rioolwerkzaamheden robinia's, italiaanse populieren of witte paardenkastanjes gekapt worden, dient beoordeeld te worden in hoeverre de boomkruiper in het gebied aanwezig is en of er voldoende alternatieven voor de soort voorhanden zijn. Wanneer geen alternatieven aanwezig zijn dient nestgelegenheid voor boomkruipers gerealiseerd te worden. Deze beoordeling wordt tijdens het nader onderzoek naar huismus, gierzwaluw en vleermuizen uitgevoerd.

4.4 Algemene broedvogels

In het project gebied kunnen algemene broedvogels broeden in bomen en struiken. Dit zijn vogels die beschermd zijn volgens de Vogelrichtlijn (Artikel 3.1 Wnb). In dit projectgebied worden onder andere de volgende soorten verwacht: merel, koolmees, ekster. Ter voorkoming van schadelijke effecten dient buiten het broedseizoen gewerkt te worden, dus ná eind juli en vóór maart. Wanneer dit niet mogelijk is, dient er daags voor de projectwerkzaamheden een

ecologisch deskundige te controleren op en rond de projectlocatie op broedende vogels. Wanneer deze worden aangetroffen, kan er tot een geruime afstand rondom dit nest niet gewerkt worden. De afstand die gehouden dient te worden, verschilt per soort en dient overlegd te worden met een ecologisch deskundige.

4.5 Bescherming vanuit de zorgplicht

In het projectgebied kunnen algemene soorten grondgebonden zoogdieren en amfibieën aanwezig zijn. Dit zijn soorten zoals egel, bosmuis, bruine kikker en gewone pad. Er is geen ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig omdat bij ruimtelijke ontwikkelingen deze soorten algemeen zijn vrijgesteld door de provincie Zuid-Holland. Wel moet worden voldaan aan de algemene zorgplicht (artikel 1.11 Wnb). Dit kan bijvoorbeeld door de werkzaamheden waarbij vegetatie wordt verwijderd vanuit één kant uit te voeren, zodat aanwezige dieren de kans krijgen zich te verplaatsen naar een veilig gebied.

5 Reeds ondernomen stappen

Er is opdracht gegeven om het nader onderzoek naar huismus, gierzwaluw, boomkruiper en vleermuizen uit te voeren. Indien een of meer van deze soorten aangetroffen worden en effecten niet uitgesloten kunnen worden, is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming benodigd. De projectwerkzaamheden dienen pas uitgevoerd te worden nadat de resultaten van het onderzoek bekend zijn of indien nodig nadat ontheffing is verleend voor de werkzaamheden.

6 Planning

De nadere onderzoeken zijn uitgevraagd en worden, indien offertes tijdig worden goedgekeurd, uitgevoerd in het derde kwartaal van 2019 en in het tweede tot derde kwartaal van 2020. Na afronding van de onderzoeken wordt het rapport en een advies opgesteld. De onderzoeksperiode en de methode zijn vastgelegd in de kennisdocumenten (Bron: BIJ12). Rapportage van de nadere onderzoeken worden verwacht in augustus 2020.

7 Aanbevelingen en ecologische kansen

Ten aanzien van het streven naar meer biodiversiteit en klimaatadaptiviteit is er een aantal algemeen toepasbare tips te geven over het aanleggen/aanpassen van functioneel groen. Deze tips kunnen een bijdrage leveren aan de verrijking van flora en fauna in het gebied.

- Creëer een doorlopende groenstructuur
- Kies niet (enkel) voor een strak gemaaid gazon maar voor bijv. bloemrijke mengsels, met extensief beheer
- Kies voor bloemdragende bomen en struiken
- Pas inheemse plantsoorten toe
- Gebruik verschillende vegetatie-type (gazon, stuikgewas, bomen)
- Kies voor variatie/diversiteit van soorten (bijv. verschillende soorten bomen i.p.v. één soort boom)
- Draag zorg voor een goede (doorlaatbare) bodemstructuur

Project specifiek:

- Behoud zo veel mogelijk bomen.
- Bij herinrichting kan het gebied tussen de Tamboerstraat en Pijperstraat geschikter gemaakt worden voor huismus door het plaatsen van hagen (minimaal 1,5m hoog).
- Bij herinrichting van het gebied tussen de Tamboerstraat en Pijperstraat zijn kansen aanwezig voor huismus, gierzwaluw en vleermuizen door verblijfplaatsen in te bouwen in de nieuwe gebouwen (Natuur inclusief bouwen)

Notitie

Opdrachtgever: Mevr. Van Zanten, Gemeente Rotterdam
Auteur: André de Baerdemaeker
Betreft: Quick scan Tamboerstraat en
woonblok Pijperstraat, Rotterdam
Projectnummer: 2055
Datum: 2 juli 2019
Status: Definitief

Bureau Stadsnatuur

bezoekadres:
Natuurhistorisch Museum Rotterdam
Westzeedijk 345
3015 AA Rotterdam
telefoon: 010 – 266 04 70
e-mail: info@bureaustadsnatuur.nl
www.bureaustadsnatuur.nl

Inleiding

In het kader van geplande rioolvernieuwing is Bureau Stadsnatuur gevraagd een ecologisch vooronderzoek, een zogenaamde quick scan, uit te voeren van het gebied rondom de Tamboerstraat in Rotterdam. Het betreft een onderzoek op potentiële natuurwaarden die beschermd zijn volgens vigerende wet- en regelgeving. In figuur 1 is het onderzoeksgebied weergegeven.

Figuur 1. Projectlocatie Tamboerstraat e.o., Rotterdam.

Voorgenomen ontwikkelingen

In de woonwijk zal de bestrating worden opgebroken. Daarbij vindt mogelijk ook aantasting van openbaar plantsoen plaats en moeten bomen eventueel wijken. Tevens is men voornemens het woningblok tussen de Tamboerstraat en Pijperstraat op termijn te slopen.

Figuur 2. Slooplocatie Pijperstraat-Tamboerstraat.

Wettelijk kader

1. Inleiding

De Wet Natuurbescherming is per 1 januari 2017 van kracht en vervangt de Flora- en faunawet, de Boswet en de Natuurbeschermingswet 1998. De informatie hieronder vat de belangrijkste feiten samen met betrekking tot de bescherming van soorten via de Wet natuurbescherming, en is gericht op personen en instanties die te maken krijgen met de wet in het kader van ruimtelijke ontwikkeling, beheer en onderhoud. Uitvoering van de wet valt onder de verantwoordelijkheid van de provincies, met uitzondering van grote infrastructurele projecten aan onder meer waterwegen; daarbij blijft de Rijksoverheid het bevoegd gezag. De inhoud van deze samenvatting betreft in eerste instantie de algemeen geldende verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming en in tweede instantie de Zuid-Hollandse context waarin deze verbodsbepalingen moeten worden toegepast. De aanvullende regelgeving rond bescherming van soorten in Natura 2000-gebieden wordt hier slechts kort besproken.

2. Doel van de Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming beschermt de van nature in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren en natuurgebieden.

3. Beschermingsregimes soorten

In de Wet natuurbescherming zijn drie categorieën soorten onderscheiden met een eigen beschermingsregime en daaraan gekoppelde verbodsbepalingen: vogels, habitatrichtlijnsoorten en overige soorten. Een soort kan niet onder meer dan één van deze regimes vallen. Vogels vallen per definitie onder het regime van de Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn betreffen Europese beschermingsregimes waar met de verbodsbepalingen artikel 3.1 en 3.5 in de Wet natuurbescherming in Nederland invulling aan wordt gegeven. Het regime 'andere soorten', artikel 3.10, heeft betrekking op soorten die alleen vallen onder een nationaal beschermingsregime; deze soorten zijn niet vermeld in de Europese richtlijnen. De drie beschermingsregimes met hun verbodsbepalingen zijn in bijlage 1 te vinden.

4. Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

De provinciale verordening bevat onder andere regels voor faunabeheereenheden en diverse vrijstellingen voor het bestrijden van schade en het uitvoeren van werkzaamheden. Ook is in de verordening opgenomen voor welke soorten een vrijstelling geldt van de verbodsbepalingen in artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming (zie de soortenlijst verderop onder 'Beschermdere andere soorten in Zuid-Holland (artikel 3.10)'). Voor de verordening, zie: <http://bit.ly/2n5cKWP>

5. Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

In de provinciale beleidsregel staan onderwerpen als het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade en de vergunningverlening voor Natura 2000-gebieden in het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof. Voor de beleidsregel, zie: <http://bit.ly/2ml3pMk>

6. Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten (artikel 3.1)

Onder de Flora- en faunawet gold een indicatieve lijst van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2009). Deze lijst is nog geldig voor alle provincies, met uitzondering van Limburg (Hunink 2018). Het betreft soorten die het hele jaar door gebruik maken van het nest of die als zeer honkvast te boek staan omdat zij in kolonies broeden, aan gebouwen gebonden zijn, jaarlijks, of niet in staat zijn jaarlijks nieuwe nesten te bouwen ('categorie 1 t/m 4' gekwalificeerde soorten).

Boomvalk	Havik	Ransuil	Steenuil
Buizerd	Kerkuil	Roek	Wespendief
Gierzwaluw	Oehoe	Slechtvalk	Zwarte wouw
Grote gele kwikstaart	Ooievaar	Sperwer	

7. Beschermde habitatrichtlijnsoorten in Zuid-Holland (artikel 3.5)

Soorten uitsluitend vermeld in Bijlage II – Beschermingsregime artikel 3.5 alleen van toepassing in Natura 2000-gebieden.

De volgende 2 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen uitsluitend in voor deze soorten aangewezen Natura 2000-gebieden onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Nauwe korfslak	Zeggekorfslak
----------------	---------------

Soorten vermeld in Bijlage IV – Beschermingsregime artikel 3.5 van toepassing.

De volgende 39 soorten zijn sinds 1990 vastgesteld in de provincie Zuid-Holland en vallen onder het beschermingsregime artikel 3.5:

Groenknolorchis	Boomkikker	Otter	Meervleermuis	Dwergvinvis
Platte schijfthoren	Heikikker	Bosvleermuis	Rosse vleermuis	Gewone dolfin
Bataafse stroommossel	Kamsalamander	Franjestaart	Ruige dwergvleermuis	Gewone vinvis
Gevlekte witsnuitlibel	Poelkikker	Gewone baardvleermuis	Tweekleurige vleermuis	Griend
Groene glazenmaker	Rugstreeppad	Gewone dwergvleermuis	Vale vleermuis	Potvis
Rivierrombout	Zandhagedis	Gewone grootoorvleermuis	Watervleermuis	Tuimelaar
Houting	Bever	Kleine dwergvleermuis	Bruinvis	Witsnuitdolfijn
Steur	Noordse woelmuis	Laatvlieger	Bultrug	

8. Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgbeginsel (artikel 1.10 en 1.11) opgenomen: de intrinsieke waarde van soorten is vastgesteld in een doelbepaling en geldt voor alle soorten, los van een beschermingsregime. Het is een algemeen geldende fatsoenseis die erop neerkomt dat redelijkerwijs vermijdbare schade aan en verstoring van planten en dieren moet worden voorkomen.

9. Wanneer ontheffing aanvragen?

Wanneer redelijkerwijs kan worden vermoed dat verbodsbepalingen ten gevolge van een voorgenomen activiteit worden overtreden, moet eerst worden bepaald of mitigerende (verzachtende) maatregelen de

schade kunnen beperken of tenietdoen zodat het overtreden van het verbod kan worden voorkomen. Wanneer het overtreden van een verbod onvermijdelijk is en er moet worden gecompenseerd voor veroorzaakte schade, dan dient men een ontheffing aan te vragen. Het aanvragen van een ontheffing heeft alleen zin als de functionaliteit van een plangebied voor een beschermde soort voldoende nauwkeurig in beeld is gebracht. Meestal is hier een uitgebreid onderzoek voor nodig waarin rekening wordt gehouden met de seizoensactiviteit van een soort. Dergelijk onderzoek dient aan bepaalde richtlijnen te voldoen op basis waarvan de kwaliteit en volledigheid ervan worden gecontroleerd door de Omgevingsdienst (zie onder). Een randvoorwaarde is daarnaast dat een aanvraag vergezeld dient te gaan van een zogenaamd activiteitenplan. Hierin moet een initiatiefnemer van een potentieel schadelijke handeling het belang van de voorgenomen activiteit onderbouwen en aangeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen ten gunste van de soort(en) in kwestie worden getroffen.

Methodiek

Op 22 februari 2019 is de locatie rond 10:00 uur bezocht door ecooloog André de Baerdemaeker van Bureau Stadsnatuur. Tijdens het bezoek is op basis van *expert judgement* onderzocht:

- of het gebied potentie heeft als leefgebied van soorten met een beschermde status Wnb;
- voor welke functies het onderzoeksgebied voor betreffende soorten in aanmerking komt;
- of vervolgonderzoek naar de aanwezigheid van beschermde flora en fauna nodig is.

Daarnaast is op basis van beschikbare literatuur en onderzoeksresultaten in de omgeving beoordeeld in hoeverre het aannemelijk is of beschermde soorten in de omgeving van het onderzoeksgebied voorkomen.

Tevens is men voornemens het woningblok tussen de Tamboerstraat en Pijperstraat op termijn te slopen. Voor dit huizenblok dient een afzonderlijke inschatting van ecologische potenties te worden uitgevoerd.

Figuur 3. Zicht op een deel van het projectgebied, de Tamboerstraat vanaf de Boezemstraat. In de bomen zijn nesten zichtbaar.

Resultaten

Het onderzoeksgebied omvat voornamelijk bebouwing en verhardingen. De potenties voor beschermde flora en fauna zijn daarmee beperkt.

Flora

Het onderzoeksgebied bevat weinig wilde begroeiing. Enkel tussen de stoeptegels en in extensief onderhouden tuinen zijn wilde planten aan te treffen. Er zijn geen potentiële groeiplaatsen voor plantensoorten met een beschermde status, op basis van de biotoopvoorkeuren van de in Zuid-Holland voorkomende beschermde soorten (Stichting Floron 2011).

In het onderzoeksgebied staan aangeplante straatbomen. Enkele van de soorten in het gebied zijn Witte esdoorn *Acer saccharinum*, Italiaanse populier *Populus nigra* 'Italica' en Valse acacia *Robinia pseudoacacia* (Tabel 1).

Tabel 1. Overzicht van straatbomen in het onderzoeksgebied (bron: Gisweb 2.0. en Bomenkaart Rotterdam 2008).

Soort	aantal
Witte esdoorn <i>Acer saccharinum</i>	31
Italiaanse populier <i>Populus nigra</i> 'Italica'	3
Tweestijlige meidoorn <i>Crataegus laevigata</i>	2
Japanse Kaukasische els <i>Alnus x spaethii</i>	4
Valse acacia <i>Robinia pseudoacacia</i>	28
Grove den <i>Pinus sylvestris</i>	1
Witte paardenkastanje <i>Aesculus hippocastanum</i>	6
Japanse notenboom <i>Ginkgo biloba</i>	1

Ongewervelden

Er zijn geen potenties voor relevante soorten op basis van verspreiding en habitat. Er is geen open water in het onderzoeksgebied waardoor beschermde aquatische slakken, en vrijwel alle wettelijke beschermde insecten die in Zuid-Holland te verwachten zijn, op voorhand kunnen worden uitgesloten (Winter & Bruin 2002, Bos *et al.* 2006, Boesveld & Gmelig Meyling 2011).

Vissen

Er is geen open water in het onderzoeksgebied.

Amfibieën

De Bruine kikker *Rana temporaria* en de Kleine watersalamander *Lissotriton vulgaris* zouden voor kunnen komen in achtertuinen met vochtige hoekjes en/of poeltjes. Dergelijke delen van het onderzoeksgebied vallen buiten de scope van de voorgenomen werkzaamheden, waardoor geen problemen te verwachten zijn. Deze amfibieën vallen onder artikel 3.10 Wnb waarvoor in Zuid-Holland een vrijstelling geldt. Voor deze soorten geldt echter wel de zorgplicht. Voor andere relevante soorten zijn geen potenties op basis van verspreiding en biotoopvoorkeuren (Creemers & van Delft 2009).

Reptielen

Er zijn geen potenties voor relevante soorten op basis van verspreiding en biotoopvoorkeuren (Creemers & van Delft 2009).

Vogels

Het onderzoeksgebied is potentieel broedgebied voor gebouwbewonende vogelsoorten met een jaarrond beschermde status. In eerder onderzoek werd in 2013 een aantal van vier broedlocaties van Gierzwaluwen in het onderzoeksgebied aangetroffen op het in het gebied aanwezige schoolgebouw (Elzerman 2013). Tijdens hetzelfde onderzoek werd ook een keur aan andere vogelsoorten broedend (of indicatief) aangetroffen. Huismussen *Passer domesticus* zijn in de nabijheid van het onderzoeksgebied aanwezig gebleken, maar broedden tot op heden niet in het onderzoeksgebied. Recent onderzoek in het projectgebied heeft de aanwezigheid van Huismussen afdoende uitgesloten (Godijn 2018). Ook tijdens het veldbezoek van onderhavig onderzoek zijn geen Huismussen aangetroffen of potenties voor broedplaatsen. De slooplocatie - het woningblok tussen de Tamboerstraat en Pijperstraat - ligt in bekend leefgebied van Gierzwaluwen (De Baerdemaeker & Elzerman 2013, Godijn 2018). De kenmerken van de gebouwen zijn van dien aard dat er potenties zijn voor verblijfplaatsen van beide soortgroepen: (deels losliggende) dakpannen, dakbeschotten, dilatatievoegen, en een verschillende typen openingen en kieren die voortkomen uit een ogenschijnlijk verouderde staat van de gebouwen. Ondanks de ogenschijnlijke afwezigheid van de soort in de directe omgeving, kan de aanwezigheid van de Huismus niet op voorhand worden uitgesloten bij het ontbreken van voldoende waarnemingsinspanning in de juiste periode (half maart tot half juni). Nader onderzoek naar de Huismus en de Gierzwaluw is daarmee noodzakelijk voor de slooplocatie.

Tabel 1. Aangetroffen vogelsoorten project Tamboerstraat 2013, inclusief status en beschermingsregime. (uit De Baerdemaeker & Elzerman 2013).

Soort	Wetenschappelijke naam	Status	Wnb-status
Schalekster	<i>Haematopus ostralegus</i>	Broedend: 1 broedpaar	Nesten beschermd tijdens broedseizoen
Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	Broedend: 4 broedparen	Nesten jaarrond strikt beschermd
Stadsduif	<i>Columba livia</i>	Territorium aanwezig	Niet beschermd
Houtduif	<i>Columba palumbus</i>	Territorium aanwezig	Nesten beschermd tijdens broedseizoen
Turkse tortel	<i>Streptopelia decaocto</i>	Territorium aanwezig	Nesten beschermd tijdens broedseizoen
Heggenmus	<i>Prunella modularis</i>	Territorium aanwezig	Nesten beschermd tijdens broedseizoen
Merel	<i>Turdus merula</i>	Territorium aanwezig	Nesten beschermd tijdens broedseizoen
Koolmees	<i>Parus major</i>	Territorium aanwezig	Nesten beschermd tijdens broedseizoen
Ekster	<i>Pica pica</i>	Territorium aanwezig	Nesten beschermd tijdens broedseizoen
Kauw	<i>Corvus monedula</i>	Territorium aanwezig	Nesten beschermd tijdens broedseizoen
Huismus	<i>Passer domesticus</i>	Eén losse waarneming	Nesten jaarrond strikt beschermd

Er zijn vogelnesten in enkele van de bomen in het onderzoeksgebied aangetroffen. Met name in de Witte esdoorns aan de Crooswijkseweg werd een aantal vogelnesten waargenomen van vermoedelijk Ekster *Pica pica*. Het onderzoeksgebied kent verder enkele Italiaanse populieren, Valse acacia's en Witte paardenkastanjes, die een ruwe schorsstructuur hebben en daarmee geschikt zijn voor broedplaatsen van de Boomkruiper *Certhia brachydactyla*. Deze vogelsoort valt onder artikel 3.1. en is opgenomen in categorie 5 van de indicatieve lijst van vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit 2009). Dit houdt in dat bij werkzaamheden die tot verlies van bomen leiden, er rekening mee gehouden dient te worden dat voor de Boomkruiper vooraf bevestigd moet worden dat er voldoende alternatieven in de omgeving zijn. Daarnaast geldt dat actieve nesten van inheemse broedvogels niet mogen worden verstoord (indien dit de gunstige staat van instandhouding in het geding brengt) of vernietigd.

Zoogdieren

In het onderzoeksgebied zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig. In 2013 zijn in het onderzoeksgebied verblijven aangetroffen van Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* en Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Het gaat voor de Gewone dwergvleermuis om een zomerverblijf aan de Crooswijkseweg, en enkele paarverblijven op de hoek van de Vaandrigstraat en de Boezemstraat. Recenter onderzoek, in 2017, toonde de aanwezigheid van een zomerverblijf van een solitaire Gewone dwergvleermuis aan op de hoek van de Vaandrigstraat en de Crooswijkseweg (Godijn 2018). Van de Ruige dwergvleermuis was destijds een paarverblijf in een zijsteeg van de Tamboerstraat aanwezig. Alle verblijven

bevonden zich in gebouwen. Aan de Vaandrigstraat zijn enkele vleermuiskasten geplaatst aan de gevel van de woningen. Zie figuur 6 en 7

Figuur 4. Vleermuiskasten aan de gevel van de Vaandrigstraat.

De Ruige dwergvleermuis maakt geregeld gebruik van bomen om in te verblijven (Dietz *et al.* 2007). Voor zover vanaf straatniveau kon worden beoordeeld zijn er geen holtes in de aanwezige straatbomen die hiertoe dienst zouden kunnen doen. Daarnaast kunnen de bomen in het onderzoeksgebied beschutting bieden aan uitvliegende en pendelende vleermuizen wanneer zij uit hun verblijf vliegen en naar de voedselgebieden vertrekken. Bij het selecteren van te kappen bomen dienen deze functies meegewogen te worden. Indien negatieve effecten op deze vleermuisverblijven niet op voorhand uit te sluiten zijn, dient nader onderzoek uitgevoerd te worden.

Indien de bomen aan de Crooswijkseweg zullen moeten wijken, zal nader beoordeeld moeten worden of bestaande functies voor vleermuizen (verblijven en vliegroutes) zullen worden aangetast, of mitigatie mogelijk is om het behoud van functies te borgen, en of een ontheffing van de Wet Natuurbescherming nodig is.

Men is voornemens het woningblok tussen de Tamboerstraat en Pijperstraat op termijn te slopen. Het blok ligt in bekend leefgebied van dwergvleermuizen (De Baerdemaeker & Elzerman 2013, Godijn 2018). De kenmerken van de gebouwen zijn van dien aard dat er potenties zijn voor verblijfplaatsen van deze soortgroep: (deels losliggende) dakpannen, dakbeschotten, dilatatievoegen, en een verschillende typen openingen en kieren die voortkomen uit een ogenschijnlijk verouderde staat van de gebouwen. De aanwezigheid van verblijven van Laatvliegers *Eptesicus serotinus* kan - hoewel onwaarschijnlijk - niet op voorhand worden uitgesloten. De locatie ligt betrekkelijk dicht bij bekend foerageergebied van de soort (het

Kralingse Bos) en deze soort heeft een uitgesproken voorliefde voor verblijven onder (donker gekleurde) dakpannen.

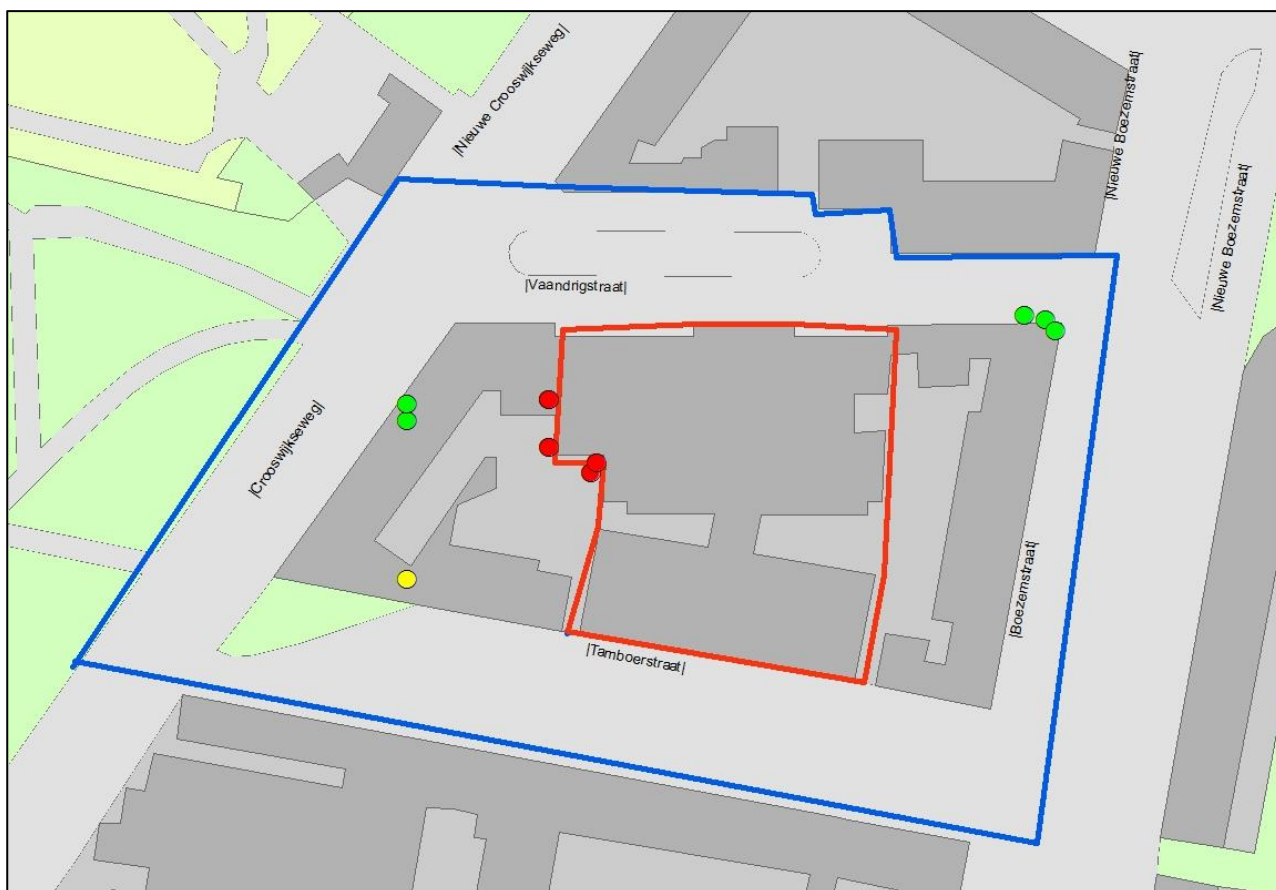
Voor strikt beschermde grondgebonden zoogdieren zijn geen potenties in het onderzoeksgebied op basis van biotoopvoorkeuren en verspreiding (Broekhuizen *et al.* 2016, Mostert & Willemsen 2008).

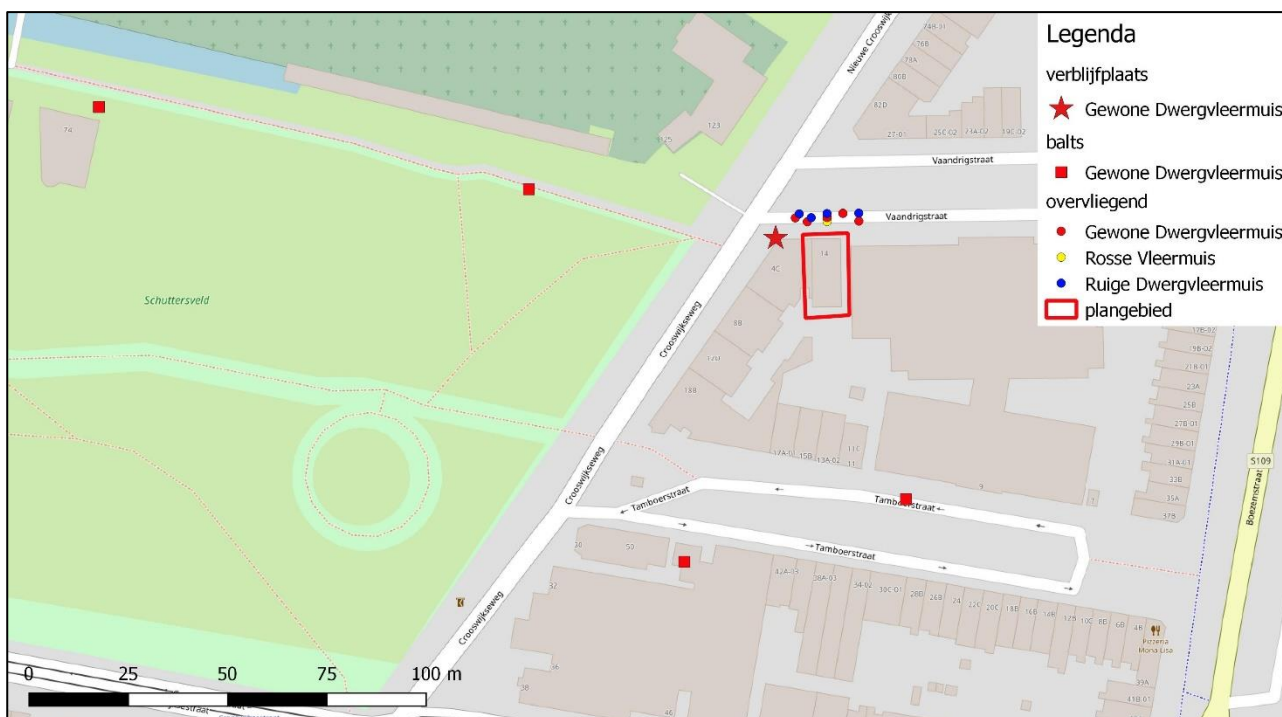
Figuur 5. Locatie van zomerverblijfplaats (rode cirkel) van een solitaire Gewone dwervleermuis in een open stootvoeg op 15 juli 2017. (overgenomen uit Godijn 2018).

Gebiedsbescherming

Het onderzoeksgebied ligt in de bebouwde kom van Rotterdam. Er zijn geen gebieden van Natura2000 binnen een straal van 3 kilometer aanwezig. Ten zuidenvan het projectgebied ligt op 3,5 km afstand De Esch, een onderdeel van het Nederlands-Natuur-Netwerk (NNN). De voorgenomen werkzaamheden van dit project zijn kleinschalig van aard en hebben geen invloed op dit beschermde gebied.

Figuur 6. Beschermde verblijfplaatsen in 2013 van Gierzwaluw *Apus apus* (rood), Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus* (groen) en Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii* (geel) in het gebied Tamboerstraat. De rode omlijning geeft het toenmalige projectgebied aan. De blauwe omlijning het totaal onderzochte gebied in 2013 (overgenomen uit: De Baerdemaeker & Elzerman 2013).

Figuur 7. Waarnemingen van vleermuizen gedurende het vleermuisonderzoek Vaandrigstraat in 2018, met aanduiding van de beschermde verblijfplaats (zie figuur 4; overgenomen uit Godijn 2018).

Gevolgtrekkingen

Vaste rust- en verblijfplaatsen van jaarrond beschermde vleermuizen (art. 3.5 Wnb) en vogels (art. 3.1 Wnb) mogen niet beschadigd, verstoord of weggenomen worden zonder ontheffing. Voorgenomen ruimtelijke ingrepen zullen deze functies niet aantasten, omdat de gebouwen niet worden gesloopt. Er kan echter sprake zijn van verstoring wanneer bomen die beschutting bieden worden weggenomen waardoor bestaande verblijfplaatsen minder aantrekkelijk worden. In die gevallen zal beoordeeld moeten worden of 1) verblijven daadwerkelijk aanwezig zijn, 2) de ingrepen negatieve effecten hebben, en 3) een ontheffing Wet Natuurbescherming (met bijbehorende mitigerende maatregelen) noodzakelijk is.

Aanbevelingen

Voer werkzaamheden uit volgens Gedragscode Ruimtelijke Ontwikkeling en Inrichting van Stadswerk. De daarin opgenomen maatregelen zijn afdoende om overtredingen van de verbodsbepalingen van de Wet Natuurbescherming te voorkomen.

In aanvulling daarop wordt geadviseerd het kappen van bomen, ruimen van plantsoenen en het inrichten van bouwterreinen niet uit te voeren in het broedseizoen van vogels (half maart - eind augustus), en indien mogelijk, terughoudend te zijn met het kappen van bomen.

Indien *Robinia's*, Italiaanse populieren of Witte paardenkastanjes gekapt worden, dient beoordeeld te worden in hoeverre de Boomkruiper in het gebied aanwezig is en of er voldoende alternatieven voor de soort voorhanden zijn.

Indien de aard en omvang van de werkzaamheden van dien aard is dat verstoring van jaarrond beschermde vogels en vleermuizen niet met zekerheid vermeden kan worden, dient ecologisch onderzoek uitgevoerd te worden om effecten te beoordelen en passende maatregelen te nemen.

Voer boomcontroles uit voorafgaand aan de kap van bomen met een stamdiameter van meer dan 30cm om uit te sluiten dat er geschikte holtes voor vleermuizen in de bomen zijn.

Indien men het woonblok Pijperstraat-Tamboerstraat wil slopen, dient nader ecologisch onderzoek uitgevoerd te worden naar het voorkomen van Huismus, Gierzwaluw, Laatvlieger en dwergvleermuizen.

Conclusies

Er zijn alleen potenties voor vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde vleermuizen en vogels in de gebouwen van het onderzoeksgebied.

De voorgenomen sloop van het woonblok Pijperstraat-Tamboerstraat kan alleen voortgang vinden wanneer verblijfplaatsen van Huismus, Gierzwaluw, Laatvlieger en dwergvleermuizen afdoende is uitgesloten.

Voor de kap van bomen geldt dat zorgvuldigheid dient te worden betracht indien deze mogelijk van invloed zijn op verblijven en gebiedsfuncties van vleermuizen. Nader onderzoek is dan noodzakelijk. Dit geldt met name aan de Crooswijkseweg.

Door te werken volgens een geldende gedragscode kan verstoring van beschermde flora en fauna worden voorkomen.

Figuur 8. Zicht op de Crooswijkseweg. De gevel aan de linkerkant bevatte in 2013 een zomervlucht Gewone dwergvleermuis. De Valse acacia's (aan de linkerkant van de weg) en de Esdoorns (rechts) voorzien in beschutting van de locatie en dragen mogelijk bij aan de geschiktheid van de locatie.

Literatuur

- Baerdemaeker, A. De & S.D. Elzerman 2013. Ecologisch onderzoek Tamboerstraat, Rotterdam. bSR-notitie 0966, Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhoff. 2006. De dagvlinders van Nederland. Naturalis, Leiden.
- Broekhuizen, S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters & J.C. Buys. 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Naturalis, Leiden.
- Boesveld, A. & A. Gmelig Meyling. 2011. Biotoopvoorkeuren van de Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*. Zoekbeeld 2011(1): 10-14.
- Creemers, R. & Delft, J. van. (redactie). 2009. De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna deel 9. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Dietz, C., O. von Helvesen & D. Nill. 2007. Handbüch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas. Kosmos, Stuttgart, Germany.
- Elzerman, S.D. 2013. Flora en fauna onderzoek Tamboerstraat te Rotterdam. Rapportnr. 2013-N13, Elzerman Ecologisch Advies, Ridderkerk.
- Godijn, N. 2018. Wnb onderzoek Vaandrigstraat 14 Rotterdam. bSR-notitie 1632, Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep (Dienst Regelingen, brief 26 augustus 2009, kenmerk ffw2009.corr.046) te downloaden van de website van het Ministerie van EL&I.
- Mostert, K. & J. Willemsen. 2011. Voorlopige werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2011. Stichting Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, Delft.
- Stichting Floron. 2011. Nieuwe Atlas van de Nederlandse Flora. Stichting Floron, Nijmegen.
- Velthuisen, O., van. 2013. Quicksan flora- en faunawet Tamboerstraat te Rotterdam. Notitie gemeente Rotterdam, Rotterdam.
- Winter, A.J. & J. Bruin (eds.) 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Naturalis, Leiden.

© Bureau Stadsnatuur | Westzeedijk 345 | 3015 AA Rotterdam

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteursrechtelijke. BSR kan door opdrachtgever niet aansprakelijk worden gesteld voor schade die voortvloeit uit gebruik van data of gegevens of door toepassing van aanbevelingen en conclusies, die zijn opgenomen in deze rapportage.